

módot nyújt arra is, hogy a háztulajdonos teljesen tanulatlan, írni-olvasni nem tudó házfelügyelőt alkalmazhasson. Felesleges felsorolnom azokat a következményeket, amelyeket ily egyén alkalmazása a ház lakóinak jóléte és nyugalma és a házfelügyelői tennivalók megfelelő ellátása szempontjából maga után vonhat."

Érdekes, hogy ennek ellenére nem tartották kívánatosnak ugyan-ezen szempontokat a házkezelőnél érvényesíteni. A fent említett „teljesen tanulatlan, írni-olvasni nem tudó” egyének tehát a jövőben csak házmesterek vagy vicék nem lehetnek, de ki akadályozza meg őket, hogy, mint házkezelők, akdatáskával a hónuk alatt, a bíróságon és hatóságok előtt meg ne jelenjenek, feleket hatóság előtt ne képviseljenek? Ha valaki fegyházbüntetését kiállotta és jó útra akarván térni, mint vice, szerény állást keres, mindenütt zárt ajtókra fog találni, mert erkölcsileg nem elég megbízható ahhoz, hogy a szemetet lehordja. De ha merészet gondol és kiteszi tábláját, hogy házkezelő, úgy nyugodtan ugorhat a ranglétrán két fokot, senki sem fogja bántani. Ennél talán csak az szomorúbb, hogy a törvényhatóságban ez ellen senki sem szólalt fel, pedig ügyvéd tagok is vannak. Pedig mit jelent ez a szabályozás? Azt, hogy az ügyvédség szerény kenyereből megint lesznek egy darabot.

Talán messze menne az az óhaj, amely addig menne, hogy házkezelő csak ügyvéd lehessen, hisz házkezeléssel eddig is kielégítően foglalkoztak magánosok és pénzintézetek is. Őket ettől eltiltani egyszerűen jogfosztás lenne. De valami megbízhatóság és valami képzettség garanciája mindenesetre szükséges volna. Ennek a közelebbi elbírálását az illetékesekre kell bízni, mi csak egy sajnálatos hiányára akarunk rámutatni a különben talpraesett és nagy tudással elkészített tervezetnek.

Dr. Halom István.

JOGGYAKORLAT.

Gyámhatóságaink kártérítési felelőssége.

Irta: *Dr. Bánlaky Zoltán.*

A magyar gyámi jog a gyámoltak és gondnokoltak részére — hasonlóan a legtöbb külföldi jog rendelkezéseihez — megadja azt a lehetőséget, hogy az ügyeit intéző gyám vagy gondnok ténykedése következtében beálló kárának megtérítését a közvetlenül felelős gyám, vagy gondnok felelőssége mellett a gyámhatóság azon tagjai ellen is érvényesíthesse, akik a kárt okozó ügylet, ténykedés vagy számadás elbírálásában, illetve jóváhagyásában közreműködtek. További fokozatos felelősséggel tartozik a felmerült kárért a gyámhatóságot ellátó törvényhatóság.

Ezen kártérítési igény egyrészt a jelenleg is érvényben lévő 1977. évi XX. t.-c.-ben foglalt rendelkezéseken, másrészt azonban magánjogunkban szétszórt egyéb jogszabályokon alapszik s ezért igényezni fogok a jelenleg érvényben lévő jogállapotot megrögzíteni.

A kártérítési alap keletkezésének kérdésében különbséget kell tenni

a) a gyám, vagy gondnoki számadások kapcsán felmerülő kártérítési igény és

b) a gyám, vagy gondnok egyéb ügyletei és ténykedései következtében beálló károk megtérítése iránti igények között.

Az első csoportba foglalható kártérítési igényeket a gyámi törvény 135—137. §§-ai szabályozzák. Abban az esetben, ha a gyám, vagy gondnok számadásai ellen a gyámság, illetve gondnokság megszűnése esetén az önjogúvá vált egyén, de a gyám vagy gondnok lemondása, elhalálózása, vagy elmozdítása esetén is, az újabb gyám vagy gondnok kifogást emel és ezzel kapcsolatban kárigényt akar érvényesíteni, úgy a követendő eljárást a gyámi törvény fentebb hivatkozott szakaszai írják elő. Ezekben az esetekben a gyámolt, vagy gondnokolt kára megtérítése céljából elsősorban a volt gyám, vagy gondnok ellen tartozik fordulni a gyámhatóságnak a 135. §-ban körülírt véghatározata kézbesítésétől számított egy éven belül. Az egy évi határidő elmulasztása az igény elévülését vonja maga után. Csakis a gyám, vagy gondnok elleni kártérítési per — mely a Pp. szabályai szerint illetékes bíróságnál indítandó meg — jogerős eldöntése után fordulhat a volt gyámolt, vagy gondnokolt a gyámhatóság tagjai ellen abban az esetben, ha a kárért ezeket felelősség terheli és a kár a közvetlenül felelős gyámon, vagy gondnokon be nem hajtható. Azzal a kérdéssel, hogy a gyámhatósági tagok felelősségét milyen körülmények korlátozzák, később foglalkozom s itt csak azt kívánom megjegyezni, hogy a gyámhatóság tagjai elleni kártérítési pert csakis a korábbi per jogerős befejezése után, de legkésőbb ezt követően egy éven belül kell a károsultnak megindítani, mert különben igénye a gyámhatóság tagjai ellen elévül. Ebből a rendelkezésből nyilvánvaló, hogy a törvény a gyámhatóság tagjai ellen csak szubszidiárius kártérítési igényt engedélyezett a károsultnak.

Ez a másodlagos felelősség kérdése a Gyt. 137. §-a alapján indítandó kártérítési pereknél a gyámhatósági tagokkal szemben a törvény világos intézkedésén felül a jogfejlődésből is levezethető, mert már az 1836. évi IX. t.-c. is — mely törvényünk első ízben állapította meg a gyámhatósági tagok anyagi felelősségét. — kifejezetten csak akkor engedi meg a gyámhatósági tagok felelősségrevonását, ha az arra elsősorban kötelezett gyám a kárt meg nem térítette.¹⁾ Nem tévesztendő itt szem elől az a körülmény sem, hogy a magyar gyámi törvény megalkotásánál a törvényhozó az Optk. gyámsági fejezetét használta vezérfonalul, nemcsak mert ez abban az időben korszerű kodifikált jogszabálynak volt tekinthető, de azért is, mert az abszolútizmus idejében érvényben volt és az ország egyes területein abban az időben is jogszabályt képezett osztrák gyámjogi intézkedések annyira átmentek a gyakorlatba, hogy az Optk. vonatkozó jogszabályainak túlnyomórészt való átvétele az átmeneti rázkódtatásokat nagy mértékben alkalmas volt eliminálni. Természetesen a megalkotott új törvény az Optk. jogszabályai mellett átvette a régi magyar gyámi jog számos rendelkezéseit is. Az Optk. 265. §-a, a kártérítés kérdésében, a gyámhatóságnak kizárólag és kimondottan szubszidiárius felelősségét alapította

¹⁾ V. ö.: Fodor Magyar Magánjog IV. kötet 976 és következő oldalaival.

meg s így — miután ezt meghaladó kötelezettséget sem a régi magyar jogban, sem az osztrák törvényben nem találunk, de ilyent az 1877. évi XX. t.-c. sem konstruál, meg kell állapítani, hogy a gyámhatóság tagjainak felelőssége csak másodlagos lehet.

Az egy évi elévülési időnél igen fontos annak vizsgálata, hogy vajjon a gyámhatóság a Gyt. 135. és 136. §§-ban körülírt eljárást betartotta-e, mert ennek hiányában úgy a volt gyám, mint a gyámhatóság tagjaival szemben a kár a rendes magánjogi elévülési időn belül érvényesíthető.²⁾

Kiemeli a Gyt. 137. §-a az egy évi elévülési idő alól minden esetben azokat a kártérítési igényeket, amelyek érvényesítését büntetendő cselekmény is alátámasztja. Ezekben az esetekben az elévülési idő nem lesz tendő, hanem a fennforgó büncselekmény elévülési ideje szerint állapítandó meg, abban az esetben, ha a bűnvádi eljárás a tettes ellen meg nem indult. Ha azonban a büntető bíróság jogerős ítélettel megállapította a büncselekmény elkövetését — bár erre a joggyakorlatban sehol sem találtam példát — az elévülési idő a büncselekmény elkövetőjével szemben nézetem szerint a rendes magánjogi elévülési időre, vagyis 32 évre emelkedik. Amennyiben a gyámhatósági tagok felelősségét a büntető bíróság ítélete nem befolyásolja, úgy ezekkel szemben az elévülési idő változatlanul egy év a gyám ellen indított per jogerős befejezésétől számítva.

A második csoportba foglaltam azokat a kárigényeket, melyek a gyámi számadáson kívül a gyám, vagy gondnok ténykedéseiből, vagy jogügyleteiből származtak. Ezen károk megtérítése kapcsán a gyámhatóság tagjainak felelőssége tekintetében a vélemények megoszlanak.

Előre kell bocsátanom, hogy a gyámi törvény nem tartalmaz külön alaki vagy anyagi jogszabályt, ezen károk megtérítése ügyében követendő eljárásra és a kár megállapítására. Ez a törvénynek kétségekívül igen nagy hiányossága, amit egyéb hiányok mellett már Sipőcz is leszögezett — Knorr Alajos véleményével ellentétben³⁾ — alig öt évvel a törvény megalkotása után; megállapítva, hogy: „az új törvény némely rendelkezése hiányos, némelyek szabatosabb meghatározása kívánatos lett volna, sőt igen lényeges határozmányjaiban megváltoztatása kikerülhetetlen lesz.⁴⁾ Sajnos, a már 55 év óta óhajtott kiegészítés mind a mai napig csak óhaj maradt. A számadásokra alapított kárigényektől különböző kártérítési igények kérdését csak később megalkotott jogszabályok rendezték, a gyámhatóság tagjai elleni ilyirányú igénynek előfeltételei pedig a törvényhatóságokról alkotott törvényben vannak lefektetve.

Ehhez képest egyes vélemények, így maga Sipőcz is azt az álláspontot foglalja el, hogy nemcsak a számadások kapcsán, de a más okból felmerült károk, így ingatlanok eladásánál és

²⁾ Lásd: dr. Csorna: Fejezetek a gyámsági jogból, Budapest 1927. 84. oldal.

³⁾ Lásd: Knorr Alajos: Gyámsági és gondnoksági ügyek Budapest 1878.

⁴⁾ Lásd: Sipőcz László: A gyámsági törvény magyarázata Budapest 1882.

tehermentesítésénél, továbbá vagyonszösségek megszüntetésénél, hagyatéki osztályoknál és szerződéseknél stb. stb. felmerülő károk esetében is a Gyt. 137. §-ban foglalt formában és ugyanitt lerögzített elévülési idő alatt érvényesítendők. Más, újabb vélemény szerint azonban ezek az igények nem a Gyt. 137. §-a alapján bírálendő el, hanem a törvény rendes útján és ehhez képest az elévülési idő itt úgy a gyám, mint fokozatos felelősségük esetén a gyámhatóság tagjai ellen is a rendes magánjogi elévülési időben rögzítendő. Ezen a véleményen van Szeiberling Rezső dr.⁵⁾ is, aki álláspontja támogatására a Kúria 3499/1895. sz. ítéletét is felhívja. Hasonló döntés a C. 1081/1908. is, azonban a legutóbbi időben kelt Kúriai gyakorlatot ebben a kérdésben nem találtam, amelyik ezt a vitát eldöntené. Véleményem szerint a korlátlan — 32 éves — elévülés álláspontja nem helyes sem a gyámmal, de még kevésbé a gyámhatóság tagjaival szemben és főként a gyámhatósággal szemben helyesnek tartanám a korlátolt elévülési időt esetleg a Gyt. 137. §-a szerint. A mi jogunk fejlődésének iránya is ebbe a vonalba halad, amit majd a Magánjogi Törvénykönyv tervezetének idevágó része ismertetésénél fogok érinteni. A gyámhatóság ugyanis — közvetlen intézkedéseit kivéve — csak az ellenőrzés és felügyelet hatáskörét látva el, nem lehet ezen ténykedéseiért oly hosszú időn át felelőssé tenni. Hiszen a korlátolt elévülés esetében is felelősségre volna vonható a gyámhatóság, a gyám vagy gondnok ellen bármilyen időben megindított per jogerős befejezését követő egy éven belül, ami a károsult igényeinek tökéletes biztosítását jelentené.

A felelősség kérdésében a joggyakorlatnak megfelelően a szubszidiárius felelősség álláspontját fogadja el a jogi irodalom úgy, hogy ezen természetű károknál is csak abban az esetben fordulhat a károsult a gyámhatóság tagjai ellen, ha a gyámmal szemben már megállapított kár rajta nem volna behajtható.

Ezek a kártérítési perek is a Pp. szerint hatáskörrel és illetékességgel bíró bíróságoknál indítandók meg.

A gyámhatóság tagjainak, mint önkormányzati tisztviselőknek felelőssége, az ezen csoportba tartozó kártérítési perekben, az önkormányzatokról alkotott 1886. évi XXI. t.-c. 89. §-án alapszik, míg Budapest székesfőváros árvászékeknek tisztviselőivel szemben az 1930. évi XVIII. t.-c. rendelkezései tartalmaznak intézkedést. A községi alkalmazottak, mint gyámhatósági közegek felelősségét az 1886. évi XXII. t.-c. 86. §-a rendezi a törvényhatóságokról alkotott törvény rendelkezéseivel azonos formában.

A gyámhatóság tagjaival szemben indítandó minden néven nevezhető kártérítési igénynek — kivéve azt az esetet, amidőn a gyámhatóság közvetlen intézkedéseiért közvetlen felelősséggel tartozik — egyéb korlátai a következők:

A gyámhatósági tisztviselő csakis akkor vonható felelősségre, ha hivatalos eljárásában akár cselekvése, akár pedig mulasztása következtében szándékosan vagy vétkes gondatlanság-

⁵⁾ V. ö.: dr. Szeiberling: A kiskorúak és gondnokoltak külön joga Veszprém 1932.

ból a gyámoltnak, vagy gondnokoltnak kárt okozott. Tehát csakis dolus, vagy culpa lata esetén lehet a kárigényt a gyámhatósági tisztviselő ellen érvényesíteni, culpa levis esetében ez ki van zárva.

Miután a gyámi törvény, vagy a gyámhatósági tagok felelősségét szabályozó egyéb jogszabályok nem tartalmazznak ilyen károk esetén, a felelősség mértékére nézve intézkedést és így a gyámhatósági tagok felelőssége nem haladja meg a többi köztisztviselőét, különösen lényeges ilyen kárigényeknél annak vizsgálata, hogy a gyámhatóság tagjainak vétkes kötelességszegése és a bekövetkezett kár között megvan-e az okozati összefüggés, mert csakis ezen esetben érvényesíthető a kárigény a gyámhatósági tagok ellen. A gyámhatóság felelősségét quasi kezesi felelősségnek a kártérítés kérdésében nem lehet magyarázni.⁶⁾ A gyámhatósági tagok tehát csakis akkor vonhatók a kártérítési perben felelősségre, ha a törvényben és a gyámi ügyviteli szabályzatban, úgyszintén az ezek alapján hozott teljesülési árvaszéki határozatokban lefektetett kötelességeiket elmulasztják, vagy szándékosan megszegik, a kár ennek következtében áll be és a kárt a károsult jogorvoslattal el nem háríthatta.

Ha maga a károsult — bár erre módja és alkalma lett volna — a törvényben részére biztosított jogorvoslattal nem élt, úgy a gyámhatósági tagok kártérítési felelőssége megszűnik. Ugyancsak megszűnik a felelősség abban az esetben, ha jogorvoslat következtében a másod, vagy harmadfok a kártokozó gyámhatósági határozatot helybenhagyta. Ebben az esetben a felelősség a határozatot helybenhagyó hatóság tagjait, illetve a minisztert terheli.

Szeiberling korábban idézett művében azt az álláspontot foglalta el, hogy a jogorvoslat elmulasztása a gyámhatóság tagjainak felelőssége szempontjából irreleváns és ezek felelősek maradnak a jogorvoslatnak elmulasztása esetében is. Ezt az álláspontot teljes egészében nem oszthatom. Ugyanis az 1886. évi XXI. t.-c. 89. §-a nem köti ki a kárigény megszüntének feltételül azt, hogy maga a károsult éljen a kár elhárítása céljából jogorvoslattal, hanem általában azt az előfeltételét állítja fel a kártérítési igény érvényesítésének, „ha a kár szabályszerű jogorvoslattal elhárítható nem volt.” Véleményem szerint tehát, ha az ügyben szereplő tisztí ügyész mellőzte volna jogellenesen azt a jogorvoslatot, amely neki az eljárás folyamán rendelkezésére állt és a kár ezen jogorvoslat elmaradása következtében állott be, úgy a gyámhatósági tagok az 1886. évi XXI. t.-c. alapján nem lesznek sikerrel felelősségre vonhatók. A jogorvoslat elmulasztásáért ebben az esetben az ügyész felelős, akivel szemben a kár, feltéve, hogy annak egyéb feltételei fennforognak, érvényesíthető. C. 2098/1900.

Abban az esetben azonban, — és itt osztom Szeiberling véleményét — ha az egyetlen jogorvoslatra jogosított fél az a törvényes képviselő, akinek cselekményét, vagy szerződési nyilatkozatát az Árvaszék jóváhagyja, úgy a jogorvoslat elmulasztása mentesítő körülménynek nem tekinthető, mert a törvényes-

⁶⁾ Lásd: Fodor id. művének 977. oldalát.

képviselő a saját ténykedését jóváhagyó gyámhatósági határozat ellen semmiesetre sem fog jogorvoslattal élni.

Ha a gyámhatósági tisztviselő a kártokozó határozatot hivatali fellebbvalója egyenes utasítására hozta, úgy kártérítési felelőségének kizárása mellett ezen hivatali fellebbvaló felelős a bekövetkezett kárért.

A kártérítési per megindítását fegyelmi eljárásnak nem kell megelőznie (C. 1353/1891.) és az esetleg megindult fegyelmi ügyben a gyámhatóság kártérítésre köteles tagja ellen hozott felmentő fegyelmi ítéletet, vagy megszüntető határozat a kártérítési kötelezettséget meg nem szünteti.

Mint már említettem, a gyámhatóság tagjainak kártérítési felelősége csakis abban az esetben áll fenn, ha a károsultnak szándékosan, vagy vétkes gondatlanságból okozta a kárt. Ezen jogszabály alapján a Kúria megállapította, hogy a törvény helytelen magyarázata vagy értelmezésén alapuló ténykedés, ha az a törvény rendelkezésébe nem ütközik, nem szolgálhat kártérítési alapul a tisztviselővel szemben. (C. 5286/1912.)

A gyámhatóság tagjai mellett további szubszidiárius felelőséggel tartozik a gyámhatóságot ellátó törvényhatóság is az 1886. évi XXI. t.-c. 91. §-a alapján. Ugyanis, ha a kár a kártokozó tisztviselőn be nem hajtható, úgy azt visszkereseti jogának fenntartása mellett a törvényhatóság köteles megtéríteni. Ugyancsak a törvényhatóság tartozik a kárt kifizetni, ha nem volna megállapítható, hogy a sérelmes határozatot ki hozta, vagy arra kik szavaztak. Ezen legutóbbi lehetőséget az 1923. évi XXXV. t.-c. az árvaszéki intézkedéseknél a törvény életbelépte után keletkezett ügyekben kizárta, mert a hivatkozott törvény ezen ügyek tanácsban történő elintézését megszüntette.

Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének javaslata ezeknek a kártérítési igényeknek elbírálása szempontjából a következő intézkedéseket tartalmazza: a gyám elleni felelősége alapján támasztható összes, tehát számadási és egyéb követelések érvényesítését a Tj. 409. §-a szabályozza, de csak a gyám elleni kártérítés kérdésében tartalmaz intézkedést, a gyámhatósággal, vagy annak tagjaival szemben nem. Ezt a Tj. 1735. és 1736. §§-ai rendezik.

Az elévülés kérdésében csak a gyámra vonatkozólag mondja ki a 409. §., hogy a gyám elleni követelések „a végszámadásnak és a felmentést kimondó vagy bírói útra utasító határozatnak közlésétől egy év alatt elévülnek.” A Tj. tehát az összes igények tekintetében egy éves elévülési időt szabott a gyám ellen.

Gondnok elleni kárigényekről a Tj. egyáltalában nem tesz említést.

A gyámhatósági tagok elleni kárigényt a Tj. 1735. §-a alapítja meg, míg annak mértékét a 1736. §-ban fektették le. A javaslat is a közhivatalnok kötelességének vétkes megsértését és ennek, valamint a kár bekövetkeztének okozati összefüggését köti ki a kártérítés előfeltételül, továbbá azt, hogy a *károsult* a kárt a rendelkezésére állott jogorvoslat vétkes elmulasztásával elhárítani megkísérelje. A gyámhatósági tag a

gyám és gondnok okozta kárért a kár okozójával együtt felelős, ha hivatali kötelességét ennek kirendelésében, ellenőrzésében, vagy ügyleteinek gyámhatósági jóváhagyásában megsértette. Egymásközötti jogviszonyukban azonban a kárt a közvetlen kártokozó köteles megtéríteni.

A gyámhatósági taggal szemben támasztható kárigények a Tj. 1288. §. alapján 3 év alatt évülnek el büntett, vagy hivatalból üldözendő vétség esetét kivéve. Azt látjuk tehát, hogy a javaslat, amely a gyámhatósági tagok kártérítési felelősségét a többi közhivatalnok felelősségével együtt szabályozza, nemcsak hogy a jelenlegi jogszabályoktól eltérő és annál súlyosabb feltételeket szab a gyámhatósági taggal szemben, de ennek felelősségét részben a közvetlen károkozó gyámnál súlyosabban állapítja meg. (Egyetemes felelősség, elévülés.) A javaslat ezen rendelkezéseit feltétlenül hibásnak kell tartanom, mert a gyámhatóság tagjainak, mint akik a gyámolt ügyeinek közvetlen intézésében részt nem vesznek s így az esetleg felmerülő károk bekövetkeztének — személyes intézkedés esetét kivéve — mint cselekvő személyek nem okai, felelőssége szigorúan a jelenleg is érvényben lévő másodlagos felelősség formájában lenne fenn tartandó és nem hosszabb elévülési időben, mint amely időt a Tj. a gyám ellen megállapít.

A gyámhatósági tagok elleni igény behajthatatlansága esete a Tj. nem intézkedik külön a gyámhatóságot ellátó törvényhatóság felelősségéről, ami szintén pótlandó volna.

Ezekről a hiányokról eltekintve, a Törvényjavaslat a gyám és a gyámhatósági tagok kártérítési felelősségének kérdését összefoglalóan és megfelelően szabályozza s így ennek törvényerőre emelkedése a megfelelő kiegészítésekkel már azért is kívánatos, mert ezáltal a mai bizonytalan helyzetet teljesen összefüggő kodifikált jogszabályok válhatnak fel.

A judikatura kiemelkedő döntései. A kir. Kúria közigazgatási jogegységi tanácsa két újabb döntést hozott. A 62. sz. polgári jogegységi döntvény rég hangoztatott kivánalmat valósít meg, midőn kimondja, hogy a bírói ítéletben vagy egyességben megállapított *perköltség után* a teljesítési határidő leteltétől kezdve *kamat jár*. Jogos és igazságos, hogy a késedelmes adós ugyanazon joghátrány alá essen, akár tőkével, akár perköltséggel marad késedelemben. A kir. Kúria azonban nem vezeti végig következetesen a maga álláspontját; nem ad ugyanis késedelmi kamatot a nem ítélettel vagy egyességgel, hanem végzéssel megállapított perköltség után. A Kúria ezt egyrészt a törvény (Vht. 43. §.) szóhangzatával, másrészt célszerűségi szempontokkal indokolja. Ami az előző indokot illeti, mindenesetre vitás, vajjon nem tőr-e a törvény rendelkezése analog kiterjesztést. Célszerűségi szempont gyanánt a Kúria azt hozza fel, hogy a végzéssel megállapított költségek után kamatok